

Fatih KAYA

Dr. Öğr. Üyesi | Assist. Prof. Dr.
Bayburt Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı, Bayburt-TÜRKİYE
Bayburt University, Faculty of Theology, Department of Religious Education, Bayburt-TURKEY
ORCID: 0000-0003-4895-6987
fkaya@bayburt.edu.tr

Emine KARTIN

Yüksek Lisans Öğrencisi | Postgraduate Student.
Bayburt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Bayburt-TÜRKİYE
Bayburt University, Institute of Social Sciences, Philosophy and Religious Sciences, Bayburt-TURKEY
ORCID: 0000-0001-8133-2039
eminekartin38@gmail.com

DKAB Ders Kitaplarında Sözlü ve Yazılı Edebî Türlerin Kullanım Durumu

Öz

2018 yılından itibaren uygulanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında edebî türlerin kullanımına vurgu yapılmaktadır. Bu bağlamda öğretim programları incelendiğinde araştırmada yer alan her sınıf düzeyinin “ünite açıklaması” kısmında edebî türler ve onların kullanımına ilişkin açıklamalara yer verildiği görülmektedir. Ayrıca dinî hikâyeler, menkıbe ve kıssalar din ve ahlak öğretiminde eskiden beri sıklıkla başvurulan edebî türler arasında yer alır. Araştırmanın amacı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebî türlerin kullanım durumunu ortaya koymaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemine dayalı doküman inceleme deseni tercih edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan DKAB ders kitapları (4-12. sınıflar) doküman olarak incelenmiştir. İçerik analizi aracılığıyla elde edilen veriler çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda; 4-5-6-7 ve 8. sınıfların DKAB ders kitaplarında; anı, atasözü, bilmece, biyografi, deyim, fıkra, gezi yazısı, hikâye, kıssa, kompozisyon, makale, mâni, mektup, özdeyiş, röportaj, söylev, şarkı/türkü ve şiir türlerinin kendilerine yer bulduğu ortaya çıkmıştır. 9-10-11 ve 12. sınıfların DKAB ders kitaplarında ise anı, atasözü, biyografi, cenkname, deyim, gezi yazısı, hikâye, kıssa, makale, masal, özdeyiş, röportaj, söylev, sözlük ve şiir türlerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu araştırmada, tüm sınıf düzeylerinde edebî tür kullanım durumunun çoğaltılması ve edebî tür çeşitliliğinin artırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Ders Kitabı, Edebî Tür.

The Usage Situation of Oral and Written Literary Works in Religious Culture and Ethics Knowledge Textbooks

Abstract

The use of literary works is emphasized in the Religious Culture and Ethics Knowledge Course Curriculum, which has been valid since 2018. In this context, when we examine the curriculum, it is seen that explanations about literary genres and their use are included in the “unit description” section of each grade level in the research. Religious stories, legends and parables are also among the literary genres that have been frequently used in education of religion and ethics. This research aims to reveal the usage situation of oral and written literary works in Religious Culture and Ethics Knowledge textbooks. In this research, document analysis design was used which is one of the qualitative data collection methods. As documents Religious Culture and Ethics Knowledge textbooks (4th to 12th grades) which were prepared by Ministry of Turkish National Education were examined. The data obtained from the study were analyzed through content analysis. It has been revealed that literary works such as memoir, proverb, riddle, biography, idiom, anecdote, travel writing, story, composition, article, Turkish poem, letter, saying, interviews speech, song/folk song and poetry, are used in the textbooks of the 4-5-6-7 and 8th grades. It was detected that various literary genres were used in the textbooks for 9-10-11 and 12th grades such as memoir, proverb, biography, commentary, idiom, travel writing, story, article, tales saying, interview, speech, dictionary and poems In this research, it is concluded that the use of literary genres at all grade levels and the variety of literary genres should be increased.

Keywords: Religious Education, Religious Culture and Ethics Knowledge, Textbook, Literary Works.

1. Giriş

Geçmişten beri hem dünyada hem de Türk kültüründe güzel sanatlar arasında yer alan edebiyat, aynı zamanda bir ilim ve öğretim dalıdır (Kabaklı, 2002, s. 24). Sözlükte edebiyat bir olayın, duygunun, düşüncelerin ve hayallerin sözlü veya yazılı olarak dil aracılığıyla biçimlendirilme sanatı şeklinde ifade edilir (Türk Dil Kurumu [TDK], 2021). Tural'a göre edebiyat, insana ait duygu, düşünce ve hayallerin; ortaya çıkan belirli durumlar karşısındaki tutumları, yorumları, bir dilin imkânlarından en iyi şekilde yararlanarak gerçekten olmuş gibi anlatma sanatıdır (Tural, 2015, s. 22). Kabaklı ise edebiyatı, bilgi, gözlem ve deneyimlere dayalı duygular, düşünceler, hayaller yardımıyla, güzel söz ve yazı eserleri oluşturma sanatı olarak tanımlamaktadır. Arapça edeb kelimesinden dilimize geçen ve bugünkü anlamıyla Tanzimat'tan sonra kullanılmaya başlanan edebiyat kavramı (Kabaklı, 2002, s. 23-24; Okay, 1994, s. 395) eğitimle de yakından ilişkilidir. Edeb kelimesinin "Terbiye=Eğitim" anlamında kullanılması bunu açıkça göstermektedir. Eğitim kelimesinin karşılığında "iyi tutum, incelik, kibarlık" anlamındaki edeb kelimesinden türeyen "eğitmek, bilgilendirmek" anlamı taşıyan te'dîb kelimesi kullanılmaktadır. Cevherî te'dîbi "kişinin eğilim ve davranışlarının bizzat kendi iradesiyle veya dış bir otoritenin etkisiyle kontrol edilip yönlendirilmesi" şeklinde tanımlar (Kavcar, 2017, s. 2; Kazıcı-Ayhan, 2010). Ayrıca edebî eserlerin çoğunluğunda insanları çeşitli yönlerden eğitmek amaçlanmaktadır. Buna örnek olarak, Mevlana'nın *Mesnevî'sini*, Yunus Emre'nin *Risale'tü'n-Nushîyye'sini* (Öğüt Kitabı) ve birçok şürini, Mehmet Akif'in *Safahat'ını*, Nabi'nin *Hayriyye'sini*, Namık Kemal'in tiyatro eserlerinin çoğunu, Ahmet Mithat ile Hüseyin Rahmi'nin romanlarını ve daha pek çok şair ve yazarın eserlerini sıralayabiliriz (Kavcar, 2017, s. 3; Kaymakçı, 2013, s. 231). Günümüzde ise özellikle değerler eğitimi alanında ön plana çıkan Cumhuriyet dönemi yazarlarından Kemalettin Tuğcu ve Sâmîha Ayverdi'nin romanlarını örnek olarak gösterebiliriz (Algur, 2019, s. 206; Şimşek, 2015, s. 98).

Edebî metinler, edebiyat sanatının somut hâli olarak görülür ve edebiyat temelli öğretimin merkezinde yer alır. Edebî metin, herhangi bir konu ve olayın güzel bir dille meydana getirilerek oluşturulan "söz ve söylem bütünü"dür (Çetişli, 2006, s. 76-79). Edebî tür ise biçim ve içerdiği özellikler bakımından ortak kurallara göre yazılmış veya söylenmiş eserlerin tamamına verilen isimdir. Edebî türler, değişen zamanın ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde çeşitli değişimlere uğramıştır. Bu türler; şiir, tiyatro, anlatı türleri (efsane, hikâye, masal vb.), düşünce türleri (anı, fıkra, gezi yazıları, mektup, söyleşi vb.) şeklinde dört ana başlık altında sınıflandırılır. Kullanılan edebî metin veya edebî türler dersin amaçlarını gerçekleştirmek için birer araç niteliği taşımaktadırlar (Aytaş, 2006, s. 261-263; Kabaklı, 2002, s. 401).

Edebî metin ve edebî türler, sadece edebiyat dersinde kullanılan araçlar olarak görülmemelidir. Özellikle dinî hikâyeler, menkıbe ve kıssalar din ve ahlak öğretiminde eskiden beri sıklıkla başvurulan edebî türler arasında yer almaktadır. Bununla birlikte sözlü ve yazılı edebî türler din ve ahlak öğretiminde önemli ders materyalleri olarak değerlendirilmektedir (Kaya, 2020, s. 32). Edebî türler, toplumsal yaşamın ve içerisinde bulunan dönemin gerektirdiği değerlerin benimsenmesi ile insana has bazı değer ve özelliklerin yerleşip kökleşmesi açısından önemlidir. Edebî türler insanları gerek bireysel hayatlarında gerekse sosyal hayatlarında; iyiye, güzele ve doğruya yönlendirir. İnsanlara; değerlerini bilme, değerlerine sahip çıkma ve ahlaklı olma gibi konularda telkinlerde bulunur ve onları bu doğrultuda eğitir (Kavcar, 2017, s. 5). Kuşkusuz edebî türlerin kullanımı ile DKAB ders öğretim programlarında yer alan; millî, manevî, ahlaki değerleri benimseyen, toplumdaki farklılıklarla bir arada yaşama becerisi edinmiş bireyler yetiştirme amacına katkı sağlanmış olacaktır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018a, s. 9; MEB, 2018b, s. 9).

Din ve ahlak öğretiminde edebî türlerden yararlanma dersin herhangi bir konusunun daha iyi anlaşılmasını ve kalıcı bir öğrenmenin gerçekleşmesini sağlar. Öğrencilerin okuma, dinleme, yazma ve konuşma düzeylerinin gelişmesine katkı sağlarken, diğer disiplinlerle ilişki kurarak

öğrenmeyi kolaylaştırır. Edebî metinler sayesinde konular açık ve anlaşılır hâle getirilerek soyut kavramlar somutlaştırılır. Öğrencilerin ahlaki ve dini değerleri daha iyi anlamaları, içselleştirmeleri açısından yardımcı olur. Öğrencilerin hayal güçlerini canlı tutar. Hayal ve gerçek yaşam arasındaki bağı güçlü bir şekilde kurmalarına yardım eder. Edebî metinlerdeki kişi ve kahramanlar öğrencilere rol model olarak sunulur ve eğitimde örnek olma-model sunma metodunun etkin bir şekilde kullanımını sağlar. Edebî türler öğrencilerin, iletişim becerilerini, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmenin yanı sıra, empati kurabilmeleri ve kendilerini ifade edebilmelerinde etkili olur. Edebî türler öğrencilerde dinî kavramların gelişmesi ve din dilinin zenginleştirilmesinde önemli bir materyal olarak kullanılabilir. Kimliğini bulma çabası içerisindeki okul çağı çocuklarının kendilerini tanımalarında, toplumdaki rollerini belirlemelerinde, sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirmelerinde, kısacası her bakımdan hayata hazırlanmalarında edebî türlerin önemli bir araç oldukları söylenebilir (Akıncı, 2004, s. 42-56; Ayaş, 2006, s. 261; Bilgin, 1994, s. 51; Kaya, 2020, s. 33; Okumuşlar, 2006, s. 240; Önder, 2013; Pakdemirli, 2011, s. 100; Tosun, 2016, s. 359).

DKAB ders programlarında belirlenen bilişsel, duyuşsal ve davranışsal hedeflerin gerçekleştirilmesinde ders materyalleri ve yapılacak olan etkinlikler önemli birer yardımcı kaynaklardır (Güneş, 2017, s. 226). Edebî türler öğrenme ortamlarında çeşitli özellikleriyle etkili ve uygun kullanıldığında, eğitimde güçlü araçlar hâline gelebilir. Bir ders materyali olarak edebî türler, öğrenme-öğretme yöntemini daha etkili hâle getirebilir (Oruç, 2009, s. 23). Edebî türler, dersi kısır döngüden kurtararak eğlenceli hâle getirme özelliğine de sahiptir (Çençen, 2010). Ayrıca Öztürk ve Otluoğlu (2002)'nin yaptığı araştırmaya göre; ders aracı olarak yazılı edebiyat ürünlerinin kullanılması, öğrencilerin konuyu daha iyi anlama ve anlatmalarına, daha rahat hatırlamalarına, öğrendiği bilgilerle daha iyi bağ kurmalarına, duyuşsal davranış özelliklerini kazanmaları ve kendilerini bilişsel anlamda daha yetkin görmelerine katkı sağlamaktadır.

Bu bağlamda hem DKAB Dersi (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı hem de DKAB Dersi (Ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programında “programın uygulanmasına ilişkin ilke ve açıklamalar” kısmında yer alan ortak maddede;

• “Ünite konularının özelliğine göre ayet ve hadislerden, yazılı ve sözlü edebiyatımızdan (hikâye, şiir, beyit, vecize, deyiş, nefes vb.) örnek okuma metinlerine yer verilir.” ifadesi bulunmaktadır (MEB, 2018a, s. 9; MEB, 2018b, s. 10).

Bununla birlikte her iki programda da yer alan DKAB dersleri üniteleri incelendiğinde,

• 4. sınıfta dört, 5. sınıfta beş, 6. sınıfta dört, 7. sınıfta üç ve 8. sınıfta beş ünitenin,
• 9. sınıfta dört, 10. sınıfta dört, 11. sınıfta iki ve 12. sınıfta bir ünitenin, “ünite açıklaması” kısmında edebî türler ve onların kullanımına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir (MEB, 2018a, s. 16-40; MEB, 2018b, s. 15-35). Görüldüğü gibi öğretim programlarında, DKAB derslerinde ünitelerdeki konulara uygun olacak şekilde edebî tür ve edebî metinlerin kullanımına yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Edebî türlerin din ve ahlak öğretimindeki yararları ile eğitim-öğretim sürecine olan katkıları ortadadır.

İlgili literatür tarandığında DKAB derslerinde hikâye, şiir, menkıbe ve kıssaların birer edebî tür olarak kullanımı ve kullanılmasının önemi ile ilgili çeşitli araştırmaların yapıldığı görülmüştür (Akıncı, 2004; Bilgin, 1994; Kaya, 2020; Okumuşlar, 2006; Önder, 2013; Pakdemirli, 2009; Tosun, 2016). Fakat yapılan araştırmalar genellikle bir veya birkaç edebî türün kullanım durumu ile sınırlı kalmıştır. Ayrıca DKAB ders kitaplarında yazılı ve sözlü edebî türlerin kullanım durumlarının toplu olarak ele alındığı herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Alandaki bu eksiklikten hareketle; İlkokul 4 ve Ortaokul 5-6-7-8. sınıf ile Ortaöğretim 9-10-11-12. sınıf DKAB ders kitaplarında edebî türlerin bilimsel bir şekilde tespit edilerek mevcut durum ortaya konulmuş

olacaktır. Yapılan bu araştırmanın, alandaki eksikliği gidereceği ve yapılacak olan diğer araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, 4. 5. 6. 7. ve 8. sınıflar ile 9. 10. 11. ve 12. sınıflarda kullanılan DKAB ders kitaplarında bulunan sözlü ve yazılı edebî türlerin kullanım durumunu belirlemektir.

1.2. Araştırmanın Temel ve Alt Problemleri

Araştırmanın temel problemi: DKAB ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebî türlerin kullanım durumu nedir? Bu bağlamda araştırmanın alt problemleri şunlardır:

1. İlkokul 4. sınıf DKAB ders kitaplarında edebî türlerin kullanım durumu nedir?
2. Ortaokul 5-8. sınıf DKAB ders kitaplarında edebî türlerin kullanım durumu nedir?
3. Sınıf düzeyi dikkate alınmaksızın ilkokul 4. sınıf ile ortaokul 5-8. sınıf DKAB ders kitaplarında edebî türlerin toplam kullanım durumu nedir?
4. Ortaöğretim 9-12. sınıf DKAB ders kitaplarında edebî türlerin kullanım durumu nedir?
5. Sınıf düzeyi dikkate alınmaksızın ortaöğretim 9-12. sınıf DKAB ders kitaplarında edebî türlerin toplam kullanım durumu nedir?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemine dayalı belgesel tarama (doküman inceleme) deseninden yararlanılmıştır. Nitel araştırma yöntemleri içinde önemli bir veri kaynağı olarak görülen doküman incelemesi, araştırılacak olgu veya olguları içeren yazılı materyallerin analizini kapsayacak şekilde veri toplamaya denir. Doküman inceleme hemen her araştırmada kullanılabilen bir veri kaynağı olarak değerlendirilir. Bu tür araştırmada araştırmacı, gözleme ve görüşmeye gerek kalmadan verileri toplayabilir. Ayrıca zamandan ve paradan tasarruf sağlanmış olur. Doküman incelemesi, resmi veya özel olarak önceden oluşturulmuş belgelerin incelenmesi olarak da değerlendirilebilir. Doküman inceleme tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte kullanılabilme özelliğine de sahiptir (Yıldırım & Şimşek, 2011, s, 187-188; Ocak, 2019, s. 242).

2.2. Verilerin Kaynağı ve Verilerin Toplanması

Araştırmada MEB tarafından hazırlanan ders kitapları veri kaynağı (doküman) olarak kullanılmıştır (MEB, 2019a; MEB, 2019b; MEB, 2019c; MEB, 2019d; MEB, 2019e; MEB, 2019f; MEB, 2019g; MEB, 2019h; MEB, 2020a). Araştırmaya dâhil edilen tüm ders kitapları birinci üniteden itibaren detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Doküman analizinde araştırma problemine uygun kaynak seçiminde öncelikle araştırma amaçlı hazırlanmış kaynaklar tercih edilmelidir. Araştırmalarda güvenilirliği arttırmak için kaynak karşılaştırması yapılabileceği gibi veri kaynaklarını birden fazla uzmanın incelemesi de sağlanabilir (Ocak, 2019, s. 243). Bu araştırmada veri kaynağı olarak kullanılan ders kitapları 2020-2021 eğitim-öğretim yılının 1. yarıyılında bir öğretmen ve iki alan uzmanı tarafından bağımsız bir şekilde incelenmiş, böylece araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğinin artırılmasına katkı sağlanmıştır.

Elde edilen veriler karşılaştırılarak önceden oluşturulmuş, sınıf düzeyinin, ünite ve edebî tür adının, frekans ile yüzde sütunlarının yer aldığı bir veri toplama formu kullanılarak tespit edilmiştir. Böylece ders kitaplarında bulunan edebî türler ve kullanım durumları belirlenmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırmada veriler doküman incelemesi desenine uygun olarak hazırlanan veri toplama formu ile elde edilmiştir. Ders kitapları bu araştırmanın amacı doğrultusunda kapsamlı bir içerik analizine tabi tutulmuştur. Toplanan verileri açıklayabilecek ilişkilere ve kavramlara ulaşmak amacıyla verilerin analizi gerçekleştirilecektir. Elde edilen veriler öncelikle kavramsallaştırılacak, sonra ortaya çıkan kavramlara göre düzenlenecek, veriyi açıklayan temalar saptanacaktır. Bu şekilde olgular daha iyi düzenlenecek ve anlaşılır hâle getirilip, yorumlanmış olacaktır (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 227).

Öncelikle araştırmada yer alan konu ile ilgili betimleyici bilgi sağlama ve problemlerle baş etmeye yönelik bilgiler toplama gibi gerekçelerle veri kaynakları incelenmiştir. İçerik analizi yapılırken, sözlü ve yazılı edebî türlerin doğrudan ders kitabındaki kullanım durumlarının belirlenebilmesi için açık içerik kodlama kullanılmıştır. Kavramlar arasındaki ilişkilere göre temalar/kategoriler oluşturulmuştur. Sürecin sonunda elde edilen veriler sayısallaştırılarak frekans (f) ve yüzdelik (%) şeklinde tablolar hâlinde gösterilmiştir. Araştırma verilerinin güvenilirliğinin sağlanabilmesi için Miles ve Huberman'ın kodlayıcılar arası güvenilirlik kavramını kullanarak geliştirdikleri formül kullanılmıştır. Yukarıda belirtildiği gibi veriler araştırmacılar tarafından analiz edilmiş, kodlayıcılar arası görüş birliği sağlanmış ve analizler arasındaki uyum yüzdesi de %87,06 olarak hesaplanmıştır (Büyüköztürk vd., 2019, s. 259-262). Bu kapsamda araştırmacıların analiz ettiği veriler esas alınarak elde edilen sonuçlara bulgular kısmında yer verilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde DKAB ders kitaplarında bulunan sözlü ve yazılı edebî türlerin kullanım durumuna yönelik bulgu ve yorumlara yer verilmiştir. Araştırmada yer alan her bir alt probleme ilişkin bulgular ayrı ayrı başlıklar hâlinde ele alınmış, hazırlanan tablolar ve yorumlar aşağıda sunulmuştur:

3.1. İlkokul DKAB Ders Kitaplarında Edebî Türlerin Kullanım Durumu:

İlkokul 4. sınıf DKAB ders kitaplarında bulunan sözlü ve yazılı edebî türlerin kullanım durumuna yönelik veriler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo1. İlkokul 4. Sınıf DKAB Ders Kitaplarında Edebî Türlerin Kullanım Durumu

Edebî Tür	f	%
Şiir	10	29,41
Hikâye	8	23,53
Anı	5	14,71
Bilmece	4	11,76
Atasözü	2	5,88
Kıssa	2	5,88
Biyografi	1	2,94
Deyim	1	2,94
Söylev	1	2,94
Toplam	34	100

Tablo 1'e göre 4. sınıf din kültürü ve ahlak bilgisi ders kitabında toplamda 34 defa edebî tür kullanımı yapılmıştır. Bu bağlamda edebî türlerden şiir (f=10), hikâye (f=8), anı (f=5), bilmece (f=4), atasözü ve kıssa (f=2), biyografi, deyim ve söylev (f=1) defa yer almaktadır. Ders kitabında en çok şiire (%29,41), en az ise biyografi, deyim ve söyleve (%2,94) yer verildiği görülmüştür. Bu edebî türlerin yanı sıra, hikâye (%23,53), anı (%14,71) ve bilmeceye (%11,76) sıklıkla yer verilirken, atasözü ve kıssa (%5,88) ile biyografi, deyim ve söyleve (%2,94) ise diğer edebî türlere

göre daha az yer verilmiştir. Bu edebî türlerin ise ders kitabında eşit oranda kullanıldığı belirtilebilir.

3.2. Ortaokul DKAB Ders Kitaplarında Edebî Türlerin Kullanım Durumu:

Ortaokul 5-6-7 ve 8. sınıf DKAB ders kitaplarında bulunan sözlü ve yazılı edebî türlerin kullanım durumuna yönelik veriler Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Ortaokul 5-8. Sınıf DKAB Ders Kitaplarında Edebî Türlerin Kullanım Durumu

Edebî Tür	5.Sınıf		6. Sınıf		7. Sınıf		8. Sınıf	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Anı	11	20,37	8	19,05	8	15,38	17	40,48
Şiir	8	14,81	9	21,43	11	21,15	3	7,14
Özdeyiş	7	12,96	-	-	9	17,31	-	-
Biyografi	6	11,11	4	9,52	8	15,38	4	9,52
Hikâye	6	11,11	1	2,38	-	-	3	7,14
Atasözü	4	7,41	8	19,05	3	5,77	3	7,14
Kıssa	3	5,56	10	23,81	4	7,69	6	14,29
Makale	3	5,56	-	-	1	1,92	1	2,38
Gezi Yazısı	2	3,7	-	-	-	-	-	-
Deyim	1	1,85	1	2,38	5	9,62	2	4,76
Fıkra	1	1,85	-	-	-	-	3	7,14
Mâni	1	1,85	-	-	-	-	-	-
Şarkı/Türkü	1	1,85	-	-	-	-	-	-
Mektup	-	-	1	2,38	-	-	-	-
Kompozisyon	-	-	-	-	2	3,85	-	-
Röportaj	-	-	-	-	1	1,92	-	-
Toplam	54	100	42	100	52	100	42	100

Tablo 2'ye göre 5. sınıf DKAB ders kitabında toplam 54 defa edebî tür kullanımı yapılmıştır. Bu anlamda edebî türlerden anı (f=11), şiir (f=8), özdeyiş (f=7), biyografi ve hikâye (f=6), atasözü (f=4), kıssa ve makale (f=3), gezi yazısı (f=2), deyim, fıkra, mâni ve şarkı/türkünün ise (f=1) defa yer aldığı görülmektedir. Tabloya göre ders kitabında edebî türlerden en çok anının (%20,37), en az deyim, fıkra, mâni ve türkünün (%1,85) kullanıldığı belirtilebilir. Bununla birlikte şiir (%14,81) ve özdeyişin (%12,96), diğer edebî türlere oranla ders kitabında sıklıkla kullanıldığı ifade edilebilir. Biyografi ve hikâye kullanımının eşit oranda (%11,11) yapıldığı, atasözü (%7,41), yine eşit olarak kıssa ve makalenin (%5,56), gezi yazısının (%3,70), deyim, fıkra, mâni ve türkünün (%1,85) ile ders kitabında yer aldığı söylenebilir. Ayrıca biyografi ve hikâyenin, kıssa ve makalenin, deyim, fıkra, mâni ve türkünün ders kitabında eşit oranda bulunması dikkat çekicidir.

6. sınıf DKAB ders kitabında toplam 42 defa edebî tür kullanımı yapılmıştır. Bu bağlamda edebî türlerden kıssa (f=10), şiir (f=9), anı ve atasözü (f=8), biyografi (f=4), deyim, hikâye ve mektubun (f=1) defa kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ders kitabında en çok kıssanın (%23,81), en az ise deyim, hikâye ve mektup (%2,38) türlerinin bulunduğu görülmektedir. Yine ders kitabında şiir (%21,43), eşit olarak anı ve atasözünün (%19,05) çokça kullanıldığı, ancak biyografi (%9,52), deyim, hikâye ve mektubun (%2,38) ise diğer edebî türlere göre daha az oranda yer aldığı söylenebilir. Ayrıca anı ve atasözünün; deyim, hikâye ve mektubun ders kitabında eşit oranda kullanıldığı belirtilebilir.

Tabloya göre 7. sınıf DKAB ders kitabında toplam 52 defa edebî tür kullanımı yapılmıştır. Bu bağlamda şiir (f=11), özdeyiş (f=9), anı ve biyografi (f=8), deyim (f=5), kıssa (f=4), atasözü (f=3), kompozisyon (f=2), makale ve röportaj ise (f=1) defa kullanılmıştır. Ders kitabında en çok şiirin (%21,15), en az ise makale ve röportajın (%1,92) kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte ders kitabında özdeyiş (%17,31), eşit şekilde anı ve biyografinin (%15,38) gibi oranlarda sıkça yer aldığı belirtilebilir. Ayrıca deyim (%9,62), kıssa (%7,69), atasözü (%5,77), kompozisyon (%3,85), makale ve röportajın (%1,92) ise ders kitabında diğer türlere oranla daha az yer aldığı görülmektedir. Edebî türler içerisinde anı ve biyografinin, makale ve röportajın eşit oranda kullanıldığı söylenebilir.

8. sınıf DKAB ders kitabında toplam 42 defa edebî tür kullanımı yapılmıştır. Bu bağlamda anı (f=17), kıssa (f=6), biyografi (f=4), atasözü, fıkra, hikâye ve şiir (f=3), deyim (f=2), makale ise (f=1) defa kullanılmıştır. Tablodan hareketle ders kitabında en çok anının (%40,48) en az makalenin (%2,38) kullanıldığı ifade edilebilir. Buna ilaveten kıssa (%14,29) ve biyografinin (%9,52) sık kullanılan edebî türlerden olduğu, eşit oranlarla atasözü, fıkra, hikâye, şiir (%7,14) ile deyim (%4,76) ve makalenin (%2,38) ise ders kitabında daha az yer aldığı anlaşılmaktadır. Buna ilaveten atasözü, fıkra, hikâye ve şiire ders kitabında eşit oranda yer verildiği belirtilebilir.

3.3. İlkokul-Ortaokul DKAB Ders Kitaplarında Edebî Türlerin Toplam Kullanım Durumu:

Sınıf düzeyi dikkate alınmaksızın (4-5-6-7 ve 8) DKAB ders kitaplarında bulunan sözlü ve yazılı edebî türlerin toplam kullanım durumuna yönelik veriler Tablo 3'da açıklanmıştır.

Tablo 3. 4-8. Sınıf DKAB Ders Kitaplarında Edebî Türlerin Kullanım Durumu

Edebî Tür	f	%
Anı	49	21,88
Şiir	41	18,30
Kıssa	25	11,16
Biyografi	23	10,27
Atasözü	20	8,93
Hikâye	18	8,04
Özdeyiş	16	7,14
Deyim	10	4,46
Makale	5	2,23
Bilmece	4	1,79
Fıkra	4	1,79
Gezi Yazısı	2	0,89
Kompozisyon	2	0,89
Mânî	1	0,45
Mektup	1	0,45
Röportaj	1	0,45
Söylev	1	0,45
Şarkı/Türkü	1	0,45
Toplam	224	100

Tablo 3 incelendiğinde sınıf düzeyi dikkate alınmaksızın (4-5-6-7 ve 8) DKAB ders kitaplarında toplamda 224 defa edebî tür kullanımına gidildiği görülmektedir. Bu bağlamda anı (f=49), şiir (f=41), kıssa (f=25), biyografi (f=23), atasözü (f=20), hikâye (f=18), özdeyiş (f=16), deyim (f=10), makale (f=5), bilmece ve fıkra (f=4), gezi yazısı ve kompozisyon (f=2), mânî, mektup, söylev, türkü ve röportajın ise (f=1) defa kullanıldığı görülmektedir. Tabloya göre sınıf

düzeyi dikkate alınmaksızın (4-5-6-7 ve 8) ders kitaplarında en çok anıya (%21,88), en az mâni, mektup, röportaj, söylev ve türküye (%0,45) yer verildiği söylenebilir. Bununla birlikte şiir (%18,30), kıssa (%11,16), ve biyografinin (%10,27) ders kitaplarında sıklıkla yer aldığı söylenebilir. Ayrıca atasözü (%8,93), hikâye (%8,04), özdeyiş (%7,14) deyim (%4,46) makale (%2,23), bilmece ve fıkra (%1,79), gezi yazısı ve kompozisyon (%0,89), mâni, mektup, röportaj, söylev ve türkünün (%0,45) ise ders kitaplarında diğer edebî türlere göre daha az kullanıldığı ifade edilebilir. Buna ilaveten ders kitaplarında bilmece ve fıkranın, gezi yazısı ve kompozisyonun, mâni, mektup, röportaj söylev ve türkünün eşit oranda kullanıldığı iddia edilebilir.

3.4. Ortaöğretim DKAB Ders Kitaplarında Edebî Türlerin Kullanım Durumu:

Ortaöğretim 9-10-11 ve 12. sınıf DKAB ders kitaplarında bulunan sözlü ve yazılı edebî türlerin kullanım durumuna yönelik veriler Tablo 4'de yer almaktadır.

Tablo 4.Ortaöğretim 9-12. Sınıflar DKAB Ders kitaplarında Edebî Türler

Edebî Tür	9. Sınıf		10. Sınıf		11. Sınıf		12. Sınıf	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Şiir	10	29,41	8	11,27	9	17,65	10	11,90
Deyim	7	20,59	3	4,23	2	3,92	2	2,38
Anı	5	14,71	19	26,76	24	47,06	8	9,52
Özdeyiş	4	11,76	4	5,63	1	1,96	24	28,57
Atasözü	2	5,88	3	4,23	-	-	1	1,19
Kıssa	2	5,88	8	11,27	6	11,76	-	-
Biyografi	1	2,94	18	25,35	6	11,76	20	23,81
Cenkname	1	2,94	-	-	-	-	-	-
Hikâye	1	2,94	4	5,63	1	1,96	2	2,38
Makale	1	2,94	2	2,82	2	3,92	12	14,29
Masal	-	-	1	1,41	-	-	-	-
Röportaj	-	-	1	1,41	-	-	-	-
Gezi Yazısı	-	-	-	-	-	-	3	3,57
Söylev	-	-	-	-	-	-	1	1,19
Sözlük	-	-	-	-	-	-	1	1,19
Toplam	34	100	71	100	51	100	84	100

Tablo 4'e göre 9. sınıf DKAB ders kitabında toplam 34 defa edebî tür kullanımı yapılmıştır. Bu bağlamda şiir (f=10), deyim (f=7), anı (f=5), özdeyiş (f=4), atasözü ve kıssa (f=2), biyografi, cenkname, hikâye ve makale ise (f=1) defa kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ders kitabında en çok şiire (%29,41), en az ise biyografi, cenkname, hikâye ve makaleye (%2,94) yer verildiği açıktır. Ayrıca ders kitabında deyim (%20,59), anı (%14,71) ve özdeyişin (%11,76) sıklıkla kullanıldığı ancak, atasözü ve kıssa (%5,88), biyografi, cenkname, hikâye ve makalenin ise (%2,94) oranlarıyla daha az yer aldığı belirtilebilir. Bununla birlikte atasözü ve kıssanın, biyografi, cenkname, hikâye ve makalenin ders kitabında eşit oranda kullanıldığı söylenebilir.

10. sınıf DKAB ders kitabında toplam 71 defa edebî tür kullanımı yapılmıştır. Bu bağlamda anı (f=19), biyografi (f=18), kıssa ve şiir (f=8), hikâye ve özdeyiş (f=4), atasözü ve deyim (f=3), makale (f=2), masal ve röportajın ise (f=1) defa kullanıldığı görülmektedir. Ders kitabında en çok anının (%26,76), en az ise masal ve röportajın (%1,41) kullanıldığı ifade edilebilir. Ayrıca ders kitabında biyografi (%25,35), kıssa ve şiirin (%11,27) sıklıkla kullanıldığı, ancak hikâye ve özdeyiş (%5,63), atasözü ve deyim (%4,23), makale (%2,82), masal ve röportajın

(%1,41) ise diğerlerine göre daha az yer aldığı söylenebilir. Edebî türler içerisinde kıssa ve şiire, hikâye ve özdeyişe, atasözü ve deyim, masal ve röportaja eşit oranda yer verildiği belirtilebilir.

Tabloya göre 11. sınıf DKAB ders kitabında toplam 51 defa edebî tür kullanımı yapılmıştır. Ders kitabında edebî türlerden anı (f=24), şiir (f=9), biyografi ve kıssa (f=6), deyim ve makale (f=2), hikâye ve özdeyiş ise (f=1) defa kullanılmıştır. Ders kitabında en çok anının (%47,06), en az ise hikâye ve özdeyişin (%1,96) yer aldığı belirtilebilir. Bununla birlikte ders kitabında şiir (%17,65), biyografi ve kıssaya (%11,76) oranlarında sıklıkla yer verilirken, deyim ve makalenin (%3,92), hikâye ve özdeyişin ise (%1,96) oranlarıyla daha az yer verildiği ileri sürülebilir. Ayrıca biyografi ve kıssa, deyim ve makale, hikâye ve özdeyişin eşit oranda kullanıldığı ifade edilebilir.

12. sınıf DKAB ders kitabında toplam 84 defa edebî tür kullanımı yapılmıştır. Edebî tür kullanımı bağlamında özdeyiş (f=24), biyografi (f=20), makale (f=12), şiir (f=10), anı (f=8), gezi yazısı (f=3), deyim ve hikâye (f=2), atasözü ve söylevin ise (f=1) defa kullanıldığı görülmektedir. Tablodan hareketle ders kitabında en çok özdeyişin (%28,57), en az ise atasözü, söylev ve sözlüğün (%1,19) kullanıldığı söylenebilir. Bununla birlikte biyografinin (%23,81), makalenin (%14,29) ve şiirin (%11,90) oranında sıklıkla kullanıldığı; ancak ders kitabında anının (%9,52), gezi yazısının (%3,57), deyim ve hikâyenin (%2,38), atasözü, söylev ve sözlüğün (%1,19) diğer türlere oranda daha az kullanıldığı belirtilebilir. Edebî türler içerisinde, deyim ve hikâyenin, atasözü, söylev ve sözlüğün ders kitabında eşit oranlarda yer aldığı iddia edilebilir.

3.5. Ortaöğretim DKAB Ders Kitaplarında Edebî Türlerin Toplam Kullanım Durumu:

Sınıf düzeyi dikkate alınmaksızın (9-10-11 ve 12) DKAB ders kitaplarında bulunan sözlü ve yazılı edebî türlerin toplam kullanım durumuna yönelik veriler Tablo 5'te açıklanmıştır.

Tablo 5. 9-12.Sınıf DKAB Ders Kitaplarında Edebî Türlerin Kullanım Durumu

Edebî Tür	f	%
Anı	56	23,33
Biyografi	45	18,75
Şiir	37	15,42
Özdeyiş	33	13,75
Makale	17	7,08
Kıssa	16	6,67
Deyim	14	5,83
Hikâye	8	3,33
Atasözü	6	2,50
Gezi Yazısı	3	1,25
Cenname	1	0,42
Masal	1	0,42
Röportaj	1	0,42
Söylev	1	0,42
Sözlük	1	0,42
Toplam	240	100

Tablo 5 incelendiğinde sınıf düzeyi dikkate alınmaksızın (9-10-11 ve 12) DKAB ders kitaplarında toplamda 240 defa edebî tür kullanımına gidildiği görülmektedir. Bu bağlamda anı (f=56), biyografi (f=45), şiir (f=37), özdeyiş (f=33), makale (f=17), kıssa (f=16), deyim (f=14), hikâye (f=8), atasözü (f=6), gezi yazısı (f=3), cenname, masal, söylev ve röportajın ise (f=1) defa kullanıldığı görülmektedir. Tablodan hareketle sınıf düzeyi dikkate alınmaksızın (9-10-11 ve 12)

ders kitaplarında en çok anıya (%23,33), en az cenkname, masal, röportaj, söylev ve sözlüğe (%0,42) yer verildiği söylenebilir. Ayrıca biyografi (%18,75), şiir (%15,42) ve özdeyişin (%13,75) sıklıkla kullanıldığı, makale (%7,08), kıssa (%6,67), deyim (%5,83), hikâye (%3,33), atasözü (%2,50), gezi yazısı (%1,25), cenkname, masal, röportaj, söylev ve sözlüğün (%0,42) ise daha az kullanıldığı ileri sürülebilir. Bununla birlikte ders kitaplarında cenkname, masal, röportaj, söylev ve sözlüğün eşit oranda kullanıldığı iddia edilebilir.

4. Sonuç ve Öneriler

2018 yılı itibarıyla yürürlükte olan DKAB ders programlarında; ünite konularında yazılı ve sözlü edebiyatımızdan örneklere yer verilmesi gerektiği vurgulanmış, bazı ünitelerde de edebî tür ve edebî metinlerden yararlanılmasının uygun olacağı belirtilmiştir. DKAB ders kitaplarında yazılı ve sözlü edebî tür kullanım durumunu ortaya koymayı amaçladığımız araştırmada şu sonuç ve önerilere ulaşılmıştır:

İlkokul 4. sınıf düzeyinde DKAB ders kitabında edebî türlerin toplamda 34 defa kullanımının yapıldığı tespit edilmiştir. Edebî tür kullanım açısından en fazla kullanılan türlerin şiir başta olmak üzere hikâye ve anı olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşın bilmece, atasözü, kıssa, biyografi, deyim ve söylevin ise daha az oranlarda ders kitabında kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca ders kitabında atasözü ve kıssanın, biyografi, deyim ve söylevin eşit oranda kullanıldığı söylenebilir.

Ortaokul 5. sınıf düzeyinde DKAB ders kitabında edebî türlerin toplamda 54 defa kullanımının yapıldığı tespit edilmiştir. Edebî tür kullanım açısından ders kitabında en fazla anı türünün kullanıldığı anlaşılmaktadır. Anıdan sonra şiir ve özdeyişin sıklıkla kullanıldığı, ancak biyografi, hikâye, atasözü, kıssa, makale, gezi yazısı, deyim, fıkra, mâni ve türkünün ise daha az kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca biyografi ve hikâyenin, kıssa ve makalenin, deyim, fıkra, mâni ve türkünün eşit oranda ders kitabında yer aldığı belirtilebilir.

Ortaokul 6. sınıf düzeyinde DKAB ders kitabında edebî türlerin toplamda 42 defa kullanımının yapıldığı tespit edilmiştir. Ders kitabında en fazla kullanılan edebî türün kıssa olduğu belirlenmiştir. Ders kitabında kıssadan sonra sırasıyla şiir, anı ve atasözünün çokça kullanıldığı ancak biyografi, deyim, hikâye ve mektup türlerinin daha az kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca anı ve atasözünün, deyim, hikâye ve mektubun ders kitabında eşit oranda kullanıldığı ifade edilebilir.

Ortaokul 7. sınıf seviyesinde DKAB ders kitabında edebî türlerin toplamda 52 defa kullanımının yapıldığı anlaşılmaktadır. Edebî türler içerisinde ders kitabında en fazla yer verilen tür şiir olarak belirlenmiştir. Şiirin yanı sıra özdeyiş, anı ve biyografinin ise çoğunlukla kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca ders kitabında deyim, kıssa, atasözü, kompozisyon, makale ve röportajın ise diğer edebî türlere göre daha az tercih edildiği belirlenmiştir. Ders kitabında edebî türler içerisinde anı ve biyografinin; makale ve röportajın eşit oranlarda yer aldığı söylenebilir.

Ortaokul 8. sınıf düzeyinde DKAB ders kitabında edebî türlerin toplamda 42 defa kullanımının yapıldığı anlaşılmaktadır. Edebî tür kullanım açısından en çok ön plana çıkan tür anıdır. Anıdan sonra kıssa ve biyografinin sıklıkla kullanıldığı anlaşılmaktadır. Buna karşın atasözü, fıkra, hikâye, şiir, deyim ve makalenin ise ders kitabında daha az oranda kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca ders kitabında atasözü, fıkra, hikâye ve şiirin eşit oranda kullanıldığı söylenebilir.

Sınıf seviyeleri dikkate alınarak ilkokul 4. sınıf ve ortaokul 5-6-7 ve 8. sınıf DKAB ders kitapları incelendiğinde, çoktan aza doğru bir sıralama ile ortaokul 5. sınıfta (toplam 54 defa), 7. sınıfta (toplam 52 defa), 8. sınıfta (toplam 42 defa), 6. sınıfta (toplam 42 defa) ve 4. sınıfta (toplam 34 defa) edebî türlerin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ortaokul 6. sınıf ders kitabında edebî tür kullanımını açısından diğer sınıf düzeylerinden farklı olarak daha çok kıssaya yer verildiği tespit edilmiştir. Bununla beraber ilkokul 4. sınıf ve ortaokul 7. sınıf düzeylerinde en fazla yer alan edebî tür şiir iken, ortaokul 5 ve 8. sınıf düzeylerinde ise en çok anı türü kullanılmaktadır. İlkokul 4. sınıf

ve ortaokul 5-6-7 ve 8.sınıf düzeylerindeki ders kitaplarında çoğunlukla kullanılan anı, kıssa ve şiir türü dışında, atasözü, bilmece, biyografi, hikâye ve özdeyiş türünün sıklıkla kullanıldığı belirlenmiştir. Buna karşın deyim, fıkra, gezi yazısı, kompozisyon, makale, mâni, mektup, röportaj, söylev ve şarkı/türkü ise daha az kullanılan edebî türler olarak görülmektedir.

Sınıf seviyesi dikkate alınmaksızın (4-5-6-7 ve 8) DKAB ders kitaplarında toplamda 224 defa edebî tür kullanımı yapılmıştır. Bu bağlamda anı, atasözü, bilmece, biyografi, deyim, fıkra, gezi yazısı, hikâye, kıssa, kompozisyon, makale, mâni, mektup, özdeyiş, röportaj, söylev, şarkı/türkü ve şiir türlerine ders kitaplarında yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ders kitaplarında en fazla yer alan edebî türün anı olduğu tespit edilmiştir. Bulgulardan hareketle anıyı şiir, kıssa, biyografi, atasözü, hikâye, özdeyiş ve deyim takip ettiği görülmüştür. Edebî türlerden makale, bilmece, fıkra, gezi yazısı, kompozisyon, mâni, mektup, röportaj, söylev ve türkünün ise diğer edebî türlere oranla ders kitaplarında daha az kullanıldığı tespit edilmiştir.

Ortaöğretim 9. sınıf düzeyinde DKAB ders kitabında edebî türlerin toplamda 34 defa kullanımının yapıldığı anlaşılmaktadır. Edebî tür kullanım açısından en çok ön plana çıkan tür şiirdir. Ders kitabında sıklıkla kullanılan türlerin ise deyim, anı ve özdeyiş olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşın atasözü, kıssa, biyografi, cenkname, hikâye ve makalenin ise ders kitabında daha az oranda kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca atasözü ve kıssanın, biyografi, cenkname, hikâye ve makalenin eşit oranda kullanıldığı söylenebilir.

Ortaöğretim 10. sınıf düzeyinde DKAB ders kitabında edebî türlerin toplamda 71 defa kullanımının yapıldığı tespit edilmiştir. Edebî türlerden en çok anıya yer verildiği anlaşılmaktadır. Ders kitabında anıdan sonra biyografi, kıssa ve şiirin sıklıkla kullanıldığı ancak hikâye, özdeyiş, atasözü, deyim, masal ve röportaja daha az ve eşit oranda yer verildiği belirtilebilir.

Ortaöğretim 11. sınıf düzeyinde DKAB ders kitabında edebî türlerin toplamda 51 defa kullanımının yapıldığı anlaşılmaktadır. Edebî türler arasında en fazla anıya yer verildiği belirlenmiştir. Edebî türlerden şiir, biyografi ve kıssaya sıklıkla yer verilirken; deyim, makale, hikâye ve özdeyişin ise daha az yer aldığı görülmektedir. Ayrıca biyografi ve kıssa, deyim ve makale, hikâye ve özdeyişin eşit oranda kullanıldığı ifade edilebilir.

Ortaöğretim 12. sınıf düzeyinde DKAB ders kitabında edebî türlerin toplamda 84 defa kullanımının yapıldığı tespit edilmiştir. Edebî tür kullanımı bağlamında en çok özdeyişin ön plana çıktığı, özdeyişin yanı sıra biyografi, makale ve şiirin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Buna ilaveten ders kitabında anı, gezi yazısı, deyim, hikâye, atasözü ve söylevin daha az yer aldığı belirlenmiştir. Ayrıca edebî türler içerisinde, deyim ve hikâye, atasözü, söylev ve sözlüğe ders kitabında eşit oranda yer verildiği söylenebilir.

Sınıf seviyeleri dikkate alınarak ortaöğretim 9-10-11 ve 12. sınıf DKAB ders kitapları incelediğinde, çoktan aza doğru bir sıralama ile ortaöğretim 12. sınıfta (toplam 84 defa), 10. sınıfta (toplam 71 defa), 11. sınıfta (toplam 51 defa), ve 9. sınıfta (toplam 34 defa) edebî türlerin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ortaöğretim 9. sınıf ders kitabında edebî tür kullanımı açısından daha çok şiire yer verildiği belirlenmiştir. Ortaöğretim 10. ve 11. sınıf ders kitaplarında edebî tür kullanımında daha çok anı türüne yer verildiği tespit edilmiştir. Ortaöğretim 12. sınıf düzeyin de ise en çok özdeyiş türüne yer verildiği görülmektedir. Bununla birlikte ortaöğretim 9-10-11 ve 12. sınıf düzeylerinde çoğunlukla kullanılan anı, özdeyiş ve şiir türleri dışında, biyografi, deyim, kıssa ve makale türlerinin sıklıkla kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ortaöğretim 10-11 ve 12. sınıf düzeylerinin tamamında ortak olarak ve sıklıkla kullanılan edebî türlerin biyografi ve şiir olduğu saptanmıştır. Buna karşın tüm sınıf düzeylerinde atasözü, cenkname, gezi yazısı, hikâye, masal, röportaj, söylev ve sözlük ise daha az kullanılan edebî türler olarak belirlenmiştir.

Sınıf seviyesi dikkate alınmaksızın (9-10-11 ve 12) DKAB ders kitaplarında toplamda 240 defa edebî tür kullanımı yapılmıştır. Bu bağlamda anı, atasözü, biyografi, cenkname, deyim, gezi

yazısı, hikâye, kıssa, makale, masal, özdeyiş, röportaj, söylev, sözlük ve şiir türlerine ders kitaplarında yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna ilaveten ders kitaplarında en fazla yer alan edebî türün anı olduğu belirlenmiştir. Bulgulardan hareketle anıyı biyografi, şiir, özdeyiş, makale, kıssa ve deyim takip ettiği görülmüştür. Ayrıca hikâye, atasözü, gezi yazısı, cenkname, masal, röportaj, söylev ve sözlüğün diğer edebî türlere oranla ders kitaplarında daha az kullanıldığı tespit edilmiştir.

Sınıf seviyesi dikkate alınmaksızın ilkokul 4. sınıf ve ortaokul 5-6-7 ve 8. sınıf DKAB ders kitaplarında edebî tür kullanım durumunun ortaöğretim 9-10-11 ve 12. sınıf DKAB ders kitaplarına göre daha az olduğu görülmektedir. Edebî tür çeşitliliği açısından ise 4. sınıf ve ortaokul 5-6-7 ve 8. sınıf DKAB ders kitaplarının (18 tane edebî tür), ortaöğretim 9-10-11 ve 12. sınıf DKAB ders kitaplarına (15 tane edebî tür) göre daha fazla olduğu ileri sürülebilir. Gerek 4-5-6-7 ve 8. sınıf DKAB ders kitaplarında gerekse 9-10-11 ve 12. sınıf DKAB ders kitaplarında en fazla yer alan edebî türün anı olduğu saptanmıştır. Bu bulgulardan hareketle tüm sınıf düzeylerinde edebî tür kullanım durumunun çoğaltılması ve edebî tür çeşitliliğinin artırılması gerektiği söylenebilir.

Yapılan araştırmada ulaşılan sonuçlardan hareketle şunlar önerilebilir:

- DKAB ders kitaplarında bulunan edebî türlerin dengeli bir şekilde dağılımı yapılabilir.
- Ders kitaplarında daha az yer alan edebî türlerin sayısal ve içerik açıdan düzenlenmesi yapılabilir.
- Sınıf düzeyleri fark etmeksizin DKAB ders kitaplarında hem edebî tür kullanım durumu hem de edebî tür çeşitliliği nicelik ve nitelik olarak artırılmalıdır.
- Din ve ahlak öğretiminde öğretmenler tarafından derslerde yararlanıldığını bildiğimiz türlerden biri olan menkıbelerin ders kitaplarında kullanımını tespit edilememiştir. Bu edebî türün kazanım ve öğrenci seviyesine uygun hâle getirilerek ders kitaplarında yer alması sağlanabilir.
- Ayrıca değerler eğitiminde kullanılan önemli materyallerden olan fabl ve masalın ders kitaplarında kullanımına rastlanılmamıştır. DKAB ders kitaplarının edebî tür kullanım bakımından zenginleştirilmesi için, bu edebî türlerin uygun örneklerine yer verilebilir.
- İlkini gerçekleştirdiğimiz DKAB ders kitaplarında edebî tür kullanım durumuna ilişkin araştırmaların sayısı artırılmalı ve çeşitli yönleriyle (öğretmen - öğrenci görüşleri, edebî türlerin nitelikleri... vb.) değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.

Kaynakça

- Akıncı, A. (2004). Kur'an'daki kıssalar ve din öğretimindeki yeri. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(13), 42-64.
- Algur, H. (2019). Sâmiha Ayverdi romanlarının değer eğitimi açısından incelenmesi. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 19(1), 183-208. <https://doi.org/10.33420/marife.518743>
- Aytaş, G. (2006). Edebî türlerden yararlanma. *Milli Eğitim Dergisi*, 34(169), 261-276.
- Bilgin, B. (1994). Ahlak terbiyesinde dini hikâyeler. *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1, 51-74.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2019). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Çencen, N. (2010). *11. sınıf Türkiye Cumhuriyeti inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersinde tarih öğretmenlerinin edebî ürün kullanımına ilişkin görüşleri* (Tez No. 279725) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Çetışli, İ. (2006). Edebiyat eğitiminde "edebî metin" in yeri ve anlamı". *Milli Eğitim Dergisi*, 34(169), 75-84.

- Güneş, A. (2017). *Din öğretimi materyalleri* (3. baskı). DEM Yayınları.
- Kabaklı, A. (2002). *Türk edebiyatı* (Cilt 1). Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Kavcar, C. (2017). *Edebiyat ve eğitim* (4. baskı). Anı Yayıncılık.
- Kaya, F. (2020). Din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde menkıbe ve kıssa kullanımının öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11, 31-69.
- Kaymakçı, S. (2013). Sosyal Bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebî türlerin kullanım durumu. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 230- 255.
- Kazıcı, Z. & Ayhan, H. (2010). Talim ve Terbiye. İçinde *İslam Ansiklopedisi* (Cilt 39, ss. 515-523). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018a). *Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretim programı (İlkokul 4 ve ortaokul 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=318>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018b). *Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretim programı (Ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. sınıflar)*. <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=319>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019a). *İlkokul 4 din kültürü ve ahlak bilgisi ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019b). *Ortaokul ve İmam Hatip ortaokul 5 din kültürü ve ahlak bilgisi ders kitabı*. Lisans Yayıncılık.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019c). *Ortaokul ve İmam Hatip ortaokul 6 din kültürü ve ahlak bilgisi ders kitabı*. Dörtel Yayıncılık.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019d). *Ortaokul 8 din kültürü ve ahlak bilgisi ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019e). *Ortaöğretim 9 din kültürü ve ahlak bilgisi ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019f). *Ortaöğretim 10 din kültürü ve ahlak bilgisi ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019g). *Ortaöğretim 11 din kültürü ve ahlak bilgisi ders kitabı*. SDR Dikey Yayıncılık.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019h). *Ortaöğretim 12 din kültürü ve ahlak bilgisi ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2020a). *Ortaokul ve İmam Hatip ortaokul 7 din kültürü ve ahlak bilgisi ders kitabı*. Fcm Yayıncılık.
- Ocak, G. (2019). *Bilimsel araştırmalarda kullanılan veri toplama yolları*. İçinde Gürbüz Ocak (Yay. haz.), *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (ss. 218-272). Pegem Akademi Yayınları.
- Okay, M. O. (1994). Edebiyat. İçinde *İslam Ansiklopedisi* (Cilt 10, ss. 395-397). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Okumuşlar, M. (2006). Din eğitiminde etkin bir yöntem olarak hikâye. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21, 237-252.
- Oruç, Ş. (2009). Sosyal Bilgiler 6. sınıf ders kitaplarında edebî ürünler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(2), 9-24.
- Önder, M. (2013). Sevgi, din dili ve hikâyelerin çocukların din eğitimindeki yeri ve önemi. *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*, 6(3), 1285-1298.

Öztürk, C. & Otluoğlu, R. (2002). Sosyal bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazanmaya etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(15), 173-182.

Pakdemirli, M. N. (2009). İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde hikâye kullanımı. *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 30, 173-195. <https://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12397/4370>

Pakdemirli, M. N. (2011). İlköğretim DKAB derslerinde hikâye kullanımının önemi: Eğitim psikolojisi açısından bir yaklaşım. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9(21), 99-129.

Şimşek, Ş. (2015). Kemalettin Tuğcu'nun romanlarında değerler eğitimi, *International Journal of Humanities and Education*, 1(1), 79-104.

Tosun, A. (2016). Din öğretiminde kıssa, öykü ve şiir ile öğrenme. İçinde C. Tosun (Yay. haz.). *Ortaokul 5-8 düşünen sınıflarda din kültürü ve ahlak bilgisi öğretimi* (ss. 359-387). Pegem Akademi Yayınları.

Tural, S. (2015). *Edebiyat bilimine katkılar 1*. Akçağ Yayınları.

Türk Dil Kurumu. (t.y.). İçinde *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. 2 Şubat 2021'de <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.